

Országos Szakiskolai Közismereti Tanulmányi Verseny

2010/2011

IRODALOM – MAGYAR NYELV ÉS HELYESÍRÁS

III. (országos döntő) forduló

2011. április 15.

Bencs László Szakiskola és Általános Iskola

Nyíregyháza

Megoldás és pontozás

*A feladatok megoldására 90 perc állt rendelkezésére.
A feladatok megoldásához segédeszközt nem használhattak a versenyzők.
A feladatokat tetszés szerinti sorrendben oldhatták meg.*

1. feladat

(6 pont)

Írja be a meghatározások mellé a választ! A kiemelt négyzetben lévő betűk alkotják a megfejtést, ami egy értelmes szó. Mi az?

A Himes tojások c. novella szereplői ezen a napon gyűjtik a tojásokat.

Jellegzetes húsvéti füzérvirágzat.

Radnóti egyetlen prózai írásának címe.

Színpadi előadásra szánt alkotás.

Költői kifejezőeszköz.

Pl.: „kendőjük virít, mint a pipacs”

A Himes tojások c. novella szerzőjének vezetékneve.

N	A	G	Y	P	É	N	T	E	K
B	A	R	K	A					
I	K	R	E	K	H	A	V	A	
S	Z	Í	N	D	A	R	A	B	
H	A	S	O	N	L	A	T		
M	Ó	R	I	C	Z				

Megfejtés: .....TAVASZ

2. feladat

(8 pont)

Olvassa el figyelmesen a részleteket, s válaszoljon a kérdésekre!

„Iker gyerek vagyok, öcsém és édesanyám meghaltak születésemtől. Anyámat az ikerszülés ölte meg, nem bírta a szíve, öcsém gyöngye volt, elszívtam tőle az életerőt. Tizenkét éves voltam, meghalt apám is. Az anyámat nem ismertem, az apámra valójában alig emlékszem, néhány éves, de összefüggéstelen képet, emléket becézek róla magamban...”

a) Ki írta a fenti sorokat önéletrajzi vázlatában?

Radnóti Miklós

Színműíró, humorista. Nagy népszerűségnek örvendő humoreszkjei, tárcái, kabarétréfái, zenei és prózai vígjátékai, valamint rádiófelolvasásai és dalszövegei emberi megbocsátó humorát tükrözték. Népszerűek voltak tárcái; utolsó írásai Egy kis öreg naplójából címmel a Lúdas Matyiban jelentek meg. Kedves humorral mutatta be és figurázta ki műveiben a mindennapi élet kisebb-nagyobb visszasságait.

b) Kiről szól a leírás?

Zágon István

Drámaíró, műfordító, a Kisfaludy Társaság másodtitkára, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. Első versét nyolc éves korában mint első gimnazista írta anyjához. Teológiai doktor lett, később gimnáziumi tanár, a színiiskola tanára és dráma bírálója. Több színművével díjat nyert. Róla neveztek el a kaposvári színházat.

c) Ki volt ő?

Csíky Gergely

1879-ben született Tiszacsécsén. Édesanyja Pallagi Erzsébet, aki református pap leánya volt, édesapja igazi, kemény ötholdas magyar parasztember. Az édesapa vállalkozásokba fogott, ám üldözte a balszerencse. A hitelre vett cséplőgép, amelyet Pallagi László, okleveles gépész-kovács megpróbált megjavítani, felrobbant. A tiszai jégzajlás tönkretette a jól jövedelmező vízimalmot is. A család kénytelen volt Istvándiba, Pallagi László kovácsműhelyébe költözni, s ezzel gyakorlatilag véget ért gyermekora.

d) Kiről szól a fenti életrajz-részlet?

Móricz Zsigmond

3. feladat

(8 pont)

A valóság ábrázolásának nézőpontja és módja határozza meg ezt a három fő csoportot: líra, epika és dráma. Sorolja be e három műnembe a felsorolt műfajokat! (A táblázatba csak a betűjelüket írja!)

- a) elbeszélő költemény   b) anekdota   c) regény   d) színmű   e) kabaré-jelenet
f) kalandos regény   g) operett   h) novella   i) epigramma   j) himnusz
k) tájleíró költemény   l) mesejáték   m) monda   n) tragédia   o) életkép   p) vicc

Lírai műnem	Epikai műnem	Drámai műnem
a), i), j), k), o)	b), c), f), m), p)	d), e), g), l), n)

Minden helyes elhelyezés 0,5 pont. Egy betű nem szerepelhet több helyen. A félre végződő pontszámokat felkeresítjük.

4. feladat

(8 pont)

Jelölje totószerűen (1, 2, x bekarikázásával) a helyes folytatást! (Minden feladatnál csak egy helyes válasz van.)

a) A novella...

- 1 néhány órás érdekfeszítő szórakozást kíván nyújtani, egyfajta logikai játékot.
 2 kispikari műfaj, mely rendszerint egyetlen, rövidre fogott, de nagyon jellemző eseményt mond el.
x Fenséges tárgyról szóló, emelkedett hangnemű lírai költemény.

b) A dráma (vagy színmű)...

- 1 szerkezete kupolás, részei: bevezetés (expoziáció), bonyodalom, cselekmény kibontakozása, tetőpont, megoldás. Színpadra szánt alkotás.
2 olyan lírai alkotás, amelyet hangszeres kísérettel adnak elő.
x bölcs gondolatot, szellemes gúnyt, fontos igazságot tömören összefoglaló, gyakran csattanóval végződő, viszonylag rövid versek neve.

c) A lírára jellemző, hogy...

- 1 a középkorban, a keresztes háborúk idején a drámajáték teremtette meg.
 2 elsődleges témája az egyén, az én világa, a belső lelki világ: az én válasza a valóság bizonyos kihívására.
x két fogalom, jel, jelentés azonosítása valamilyen közös jegy alapján.

d) A szépirodalom...

- 1 olyan költemények összessége, amelyek a dallamtól függetlenül önmagukban is gyönyörködtető alkotások.
 2 anyaga a nyelv, műveit tehát a nyelv segítségével kell rögzítenie, ezért is szokták a szó művészetének, nyelvművészetnek is nevezni.
x szórakoztató irodalom egyik fajtája, uralkodó esztétikai minőség a fantasztikum.

e) A komédia...

- 1 a valóság egy-egy szűkebb részletét ragadja meg, tömör ábrázolásra törekszik, kevés szereplőt mozgat.
2 a művészetnek a testet-lelket formáló, megrendítő hatása.
 x cselekményében sok a valószerűtlen fordulat, cselszövés, véletlen, megoldása pedig mindig szerencsés kimenetelű.

f) A szépirodalmi vagy művészi stílus...

- 1 jellemzője a művészi hatásra való törekvés, amelyet a többi stílusrétegben hiába keresünk.
- 2 célja az, hogy a hallgatóságot meggyőzze igazáról, és megfelelő állásfoglalásra, illetve elhatározásra bírja.
- x feladata, hogy tájékoztasson az időszerű eseményekről, és azokkal kapcsolatban alakítsa a közvéleményt.

g) A társalgási stílus...

- 1 szívesen használ választékos, ünnepélyes, sokszor túlzó szavakat.
- 2 legfontosabb jellemzői: a közvetlenség, a természetesség, a gyakran pongyola kifejezésmód és mondatfűzés.
- x legfőbb szabálya az egyértelműsége és a pontosságra törekvés.

h) A hivatalos stílus...

- 1 a törvényalkotás, a rendeletek, a közlemények, általában a hivatalos érintkezés stílusa.
- 2 jellemzője, hogy önálló stílusként csak formai elemei miatt vehető figyelembe.
- x a legváltozatosabb, legegységesebb, leggazdagabb stílusréteg.

A következő kérdések Móricz Zsigmond Himes tojások c. novellájához kapcsolódnak.

5. feladat

(8 pont)

Mit jelentenek az alábbi kifejezések? Fejezze ki saját szavaival!

- a) a Tisza nagy vargabetűket ír le ..... **kacsaringós**
- b) Zsuzsika megint nyelveskedik ..... **feleselget**
- c) Zsuzsika a nénje mellett döcögött ..... **gyalogolt**
- d) nyávogó hangon szólalt meg ..... **kényeskedett**
- e) kiválasztotta a szakajtóból a tojást ..... **kivette a kosárból**
- f) kendő volt a lajbija zsebében ..... **kabátja zsebében**
- g) feltetszett a húsvét hajnala ..... **eljött Húsvét napja**
- h) restellte megkérdezni ..... **szégyellte**

Minden jó megoldás egy pontot ér. A jelentést tükröző szinonimákat is elfogadtuk.

6. feladat

(7 pont)

Írja le a következő szavak köznyelvi alakját!

- a) lán: ..... **lány**
- b) osztán: ..... **asztán**
- c) mék vagyok én: ..... **melyik**
- d) maguktól híjnak be: ..... **behívnak**
- e) hászen híjlak: ..... **hát, hiszen hívlak**
- f) pulya: ..... **gyerek**
- g) mingyán: ..... **mindjárt**

7. **feladat** (3 pont)
Milyen eseményekből áll az a népszokás, amelyet a novella bemutat? Említsen három példát!
tojásgyűjtés, -festés, locsolkodás
8. **feladat** (5 pont)
Húzza alá a helyes választ!
a) A címbeli hímes tojás: **festett/hímzett**
b) A novella befejezése: **igazságos/tragikus**
c) Marcsa legrosszabb tulajdonsága az volt, hogy: **nem tudott énekelni/irigy volt**
d) A locsolkodó kislányt kinevetik a felnőttek, mert:
elfelejtette a verset/**karácsonyi verset mondott**
e) A szerző azért használ nyelvjárási szavakat, mert:
így hitelesebb a történet/csak ezeket a szavakat ismerte
9. **feladat** (6 pont)
Ajánlja barátjának/barátnőjének a Nagymama című színdarabot „Ezt látnod kell!” mottóval! Az ajánló terjedelme ne haladja meg az öt mondatot!
Köznyelvi vagy magánéleti stílus fogadható el, mert közeli ismerősnek szól a szöveg. Lehet meghívás is benne, de tartalmi elemei között legyen 1-2 utalás a cselekményre.
cím/megszólítás, mottó 1 pont
tartalom 1 pont
összefüggő szöveg alkotása 1 pont
választékos/egyedi stílus 1 pont
helyesírása hibátlan 1 pont
terjedelmi korlát betartása 1 pont
10. **feladat** (6 pont)
Igaz vagy hamis az állítás? Írja a megfelelő szót a mondat után!
a) A barka gyógyszerként elmulasztotta a fejfájást. **...H...**
b) Ha a barkát családi tűzhelybe dobták, megóvta a házat a bajoktól. **...I...**
c) A húsvéti bárány Jézust jelképezi. **...I...**
d) A nyúl a termékenységét szimbolizálja. **...I...**
e) Egy ősi monda szerint a nyúl eredetileg ember volt. **...H...**
f) A tojásfestés mindig a gyerekek feladata volt. **...H...**
11. **feladat** (4 pont)
Magyarázza meg az alábbi fogalmakat!
a) leveles tojásfestő módszer:
A tojás felületére egy szépen erezett levelet raknak, harisnyával rögzítik a tojáson és így teszik a festéke
b) komatál:
A komatál küldése ősi népszokásaink része volt, kifejezhette a gyermekágyas anyák iránti figyelmességét, de jellemző volt húsvét idején is. Tartalma tájegységenként változott, de a tojás, sonka, kalács és egy kis üveg ital sehol nem hiányozhatott belőle. Átadása éneklés és köszöntők kísérete

tében történt, viszonzásképpen a megajándékozott vagy húsvéti tojást, vagy egy hasonló tálalt adott cserébe.

12. feladat **(8 pont)**

Magyarázza meg az alábbi fogalmakat! Elevenítse fel gondolatban Zágon István Az anya meg a szülő c. írását! A mű alapján említsen négy esetet, amikor az anya anyaként, és négyet, amikor szülőként viselkedik!

a) anya:

A szövegből választott bármely helyes megoldást elfogadtuk.

b) szülő:

A szövegből választott bármely helyes megoldást elfogadtuk.

13. feladat **(6 pont)**

A szépirodalmi alkotások gazdag eszköztára az érzelmek megjelenítését is szolgálja. Soroljon fel a Zágon István művéhez kapcsolódó hat, érzelmet, hangulatot, hozzáállást kifejező főnevet (lehet képzett szó is)!

Szeretet, gyöngédség, félelem, öröm, büszkeség, aggodalom, rajongás, indulat, elérékenyülés stb. (Bármely más fogalmat elfogadtunk, ami a Zágon-mű alapján ideillik.)

14. feladat **(12 pont)**

a) Állapítsa meg, milyen szószerkezetek az alábbiak! (Teljes választ írjon – pl. társhatározós stb.!)

1. humorral mutatta be	.....	eszközhatározós
2. tiszai jégzajlás	.....	minőségjelzős
3. a színiiskola tanára	.....	birtokosjelzős
4. a leggyönyörűbb gyöngédség	.....	minőségjelzős
5. a harmadik szobából	.....	számhatározós
6. szigorúan alkalmazkodik	.....	módhatározós
7. a szíve szakad ki	.....	alany-állítmányi
8. teszi a szépet	.....	tárgyas

Minden jó megoldás egy pontot ért.

A következő feladatrészekben karikázza be a helyes válasz számjelét! (Egy helyes válasz van!)

b) Milyen nyelvi elemek jelezhetik, hogy a szószerkezet tagjai között alárendelés van?

1. módosítószók   2. ragok   3. névutók

c) Milyen szószerkezet alkot egyúttal tőmondatot?

1. a kéttagú alárendelő szószerkezet
 2. az alanyi alárendelő szószerkezet
3. minden mellérendelő szószerkezet
4. a kapcsolatos mellérendelő szószerkezet

15. feladat (9 pont)

Válogasson a 14. feladat példáiból három magas, három mély és három vegyes hangrendű szót!

- a) magas hangrendűek: ..... **leggyönyörűbb gyöngédség szíve teszi szépet ki be**
b) mély hangrendűek: ..... **humorral mutatta tanára szobából szakad a**
c) vegyes hangrendűek: .... **tiszai jégzajlás színiiskola harmadik szigorúan alkalmazkodik**

16. feladat (6 pont)

Anyák napja alkalmából írjon egy virágcsokorhoz mellékelt kártyára rövid, 5-6 mondatos köszöntőt! (Képzelve el, hogy majd ezt adja át édesanyjának.) Legyen benne egyszerű és összetett mondat is!

<i>megszólítás</i>	<i>1 pont</i>
<i>témahűség, tartalom</i>	<i>1 pont</i>
<i>magánéleti közlési stílus, ünnepélyesség</i>	<i>2 pont</i>
<i>helyesírása hibátlan</i>	<i>1 pont</i>
<i>terjedelmi korlát betartása</i>	<i>1 pont</i>

17. feladat (5 pont)

Anyák napján ne feledkezzünk meg a korábbi generációkról sem! Alakítsa ki a helyes sorrendet a „mamák” születési ideje szerint! (A négyzetekbe írja a sorszámokat a legkorábbi generációval kezdve!)

4 dédmama   1 ómama   5 nagymama   3 ükmama   2 szép mama

18. feladat (5 pont)

Hogy vezethetik be ma egy férjes nő nevét a házassági anyakönyvbe Magyarországon? Mutasson be öt lehetőséget az asszonyok névhasználatának szabályaira – az alábbi nevekből kiindulva!

Cset Elek feleségül vette Vad Virágot.

A következőkből bármely ötöt elfogadtuk: Vad Virág, Cset-Vad Virág, Cset Elekné Vad Virág, Csetné Vad Virág, Cs. Vad Virág, Cset Elekné